

Talentmonitor Friesland

Verhalen op de Friese
Arbeidsmarkt

*Sierdjan Koster, Femke Clossen en
Steven Kema*

Rijksuniversiteit Groningen

Talentmonitor

Friesland

Verhalen op de Friese Arbeidsmarkt

Sierdjan Koster, Femke Clossen, Steven Kema
Rijksuniversiteit Groningen en Talent in de Regio

November 2023

Inhoud

Het project	2
Executive summary	3
De analyse: data overzicht.....	4
<i>Transitie 1 - Van opgroeien naar uitvliegen</i>	5
Stayrates, naar regio	5
Blijf-en vertrekgedrag naar achtergrondkenmerken	8
Vertrekbestemmingen, naar opgroeigemeente	11
<i>Transitie 2 - Van opgroeien naar werk.....</i>	14
Werk vinden in Friesland	14
Werken in Friesland, naar sector	17
Woon- en werkverkeer tussen provincies.....	17
<i>Transitie 3 - Van werk naar werk.....</i>	18
Sectorwisselingen	19
Uitstroom naar pensioen.....	20
<i>Conclusie.....</i>	22

Het project

In dit rapport presenteren we de uitkomsten van Talentmonitor Friesland. Dit is een project uitgevoerd door de vakgroep Economische Geografie van de Rijksuniversiteit Groningen voor de Provincie Fryslân, met als doel om dynamiek op specifiek de Friese arbeidsmarkt te onderzoeken.

Talentmonitor Friesland is opgezet naar aanleiding van een bijeenkomst van het Kennisnetwerk Krimp Noord-Nederland (KKNN) waar de Talentmonitor gepresenteerd werd. In de Talentmonitor onderzoeken de Rijksuniversiteit Groningen en de Hanzehogeschool Groningen hoe de loopbanen van Noordelijke Nederlanders eruit zien. Voor meer informatie over de Talentmonitor en het overkoepelende programma Talent in de Regio, zie: <https://talentinderegio.com/talentmonitor/>.

We kijken binnen dit project specifiek naar transities die Friezen doormaken op het gebied van wonen en werken.

De analyse is ingedeeld aan de hand van drie thema's. Elk van de thema's bevat een aantal kerngrafieken voorzien van duiding. Alle visualisaties zijn interactief: klik op de kaarten of grafieken om meer details te zien. De thema's zijn:

1. Van opgroeien naar uitvliegen
2. Van opgroeien naar werk
3. Van werk naar werk

Deze rapportage in pdf-formaat is bedoeld als supplement. De volledige analyse voor de Talentmonitor Friesland is vormgegeven via een online Storymap met interactieve figuren en kaarten. Deze is beschikbaar via de volgende weblink: <https://arcg.is/Oj8nTm0>.

Executive summary

- Friezen blijven hun provincie over het algemeen trouw: mensen die hier opgroeien wonen veelal ook later in Friesland en vinden ook werk in de provincie, ofwel in het Noorden. Deze 'stayrate' ligt voor veel Friese gemeenten ook hoger dan het landelijk gemiddelde (zie [hier](#) voor een kaartje met alle Nederlandse gemeenten).
- Personen met een middelbare opleiding zijn meer geneigd te blijven dan te vertrekken uit hun opgroeigemeente en vrouwen vertrekken iets vaker dan mannen.
- We zien dat de Friese arbeidsmarkt vooral gestoeld is op werk in de industrie, groot- en detailhandel en zorg. We zien dan ook dat de in Friesland opgegroeide personen die werk vinden in Friesland (of het Noorden) dat doen in een van die sectoren.
- Mbo'ers blijven bovengemiddeld vaak in Friesland wonen en vooral zij vinden in deze sectoren werk in Friesland/het Noorden. De pendel tussen Friesland en de rest van Nederland speelt hier ook nog een rol: de pendel van Friesland naar andere regio's is groter dan de pendel uit andere regio's naar Friesland. Dat komt vooral door de aantrekkingskracht van Groningen en Noord-Holland.

De analyse: data overzicht

Onze analyse maakt gebruik van niet-openbare microdata van het CBS. Dit zijn koppelbare data op persoons-, bedrijfs- en adresniveau. Hiermee kunnen we heel nauwkeurig onderzoek doen. In principe observeren we namelijk alle Friese jongeren (dus geen schattingen op basis van enquêtes of steekproeven). In onderstaande tabel staat weergegeven welke data we hiervoor hebben gebruikt.

Data	Variabele
Gemeentelijke Basisadministratie (GBA)	Adres, geboortedatum, migratieachtergrond
Diploma-bestanden	Hoogst behaalde diploma, kenmerken diploma
Sociaal-economische categorie	Arbeidsmarktstatus (bijv. werkzaam, uitkering, student)
Polis-administratie	Loon, werkgever
Bedrijfs-administratie	Locatie, sector

Transitie 1 – Van opgroeien naar uitvliegen

Binnen dit eerste thema onderzoeken we *hoe gebonden Friese jongeren zijn aan de regio en gemeente waarin zij opgroeien*. We analyseren in welke mate deze groep in hun opgroei-gemeente/regio blijft wonen of terug is verhuisd nadat ze zijn uitgevlogen. We kijken hierbij naar een aantal factoren die kunnen helpen bij het beter begrijpen van deze zogeheten stayrates van jongeren, zoals **opgroeigemeente, geslacht, opleidingsachtergrond**, en of de **opleiding in Noord-Nederland** is behaald. Daarnaast onderzoeken we naar welke gemeentes Friese jongeren toe gaan als ze niet in de opgroeigemeente blijven, en of dit samenhangt met hun opleiding.

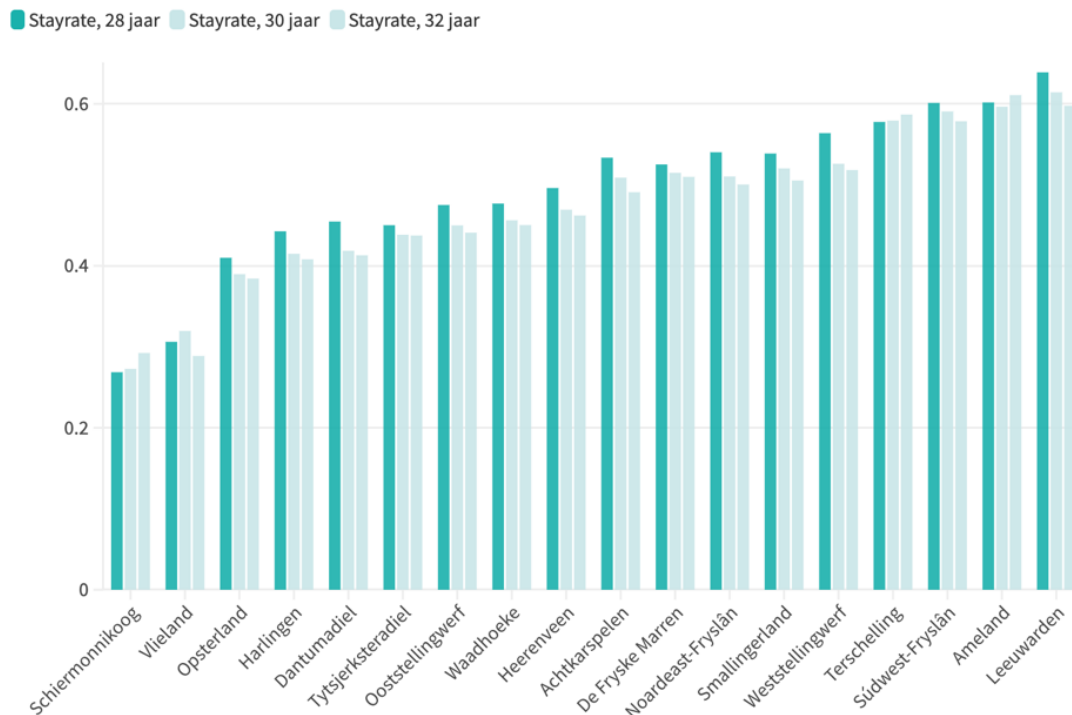
Stayrates, naar regio

In deze sectie bestuderen we Stayrates van Friese jongeren naar regio waar zij vandaan komen: welk aandeel van de jongeren dat opgroeit in gemeente of streekwurkregio x woont daar op latere leeftijd nog steeds/weer? En in welke gemeente blijven jongeren het vaakst?

Figuur 1 visualiseert de variatie in stayrates van Friese jongeren, uitgesplitst naar opgroeigemeente. We classificeren iemand als in Friesland opgegroeid als hij/zij op 16-jarige leeftijd geregistreerd staat als wonend in de provincie Friesland. De stayrate is het percentage van deze jongeren dat op 28-jarige/30-jarige/32-jarige leeftijd in dezelfde gemeente woont als de opgroeigemeente. Een hoge stayrate betekent dat een gemeente relatief goed in staat is om z'n groep jongeren te behouden.

Bij het berekenen van de stayrates zien we blijvers als mensen die ofwel 1) altijd in dezelfde gemeente hebben gewoond, of 2) tussendoor ergens anders hebben gewoond maar op het peilmoment (28, 30 of 32) in de opgroeigemeente woont. Deze groep bevat dus zowel de groep jongeren die in de opgroeigemeente is gebleven en de groep die in de tussentijd (16 jaar en 28/30/32) in een andere gemeente heeft gewoond en inmiddels is terugverhuisd.

Variatie in stayrates, naar opgroeigemeente

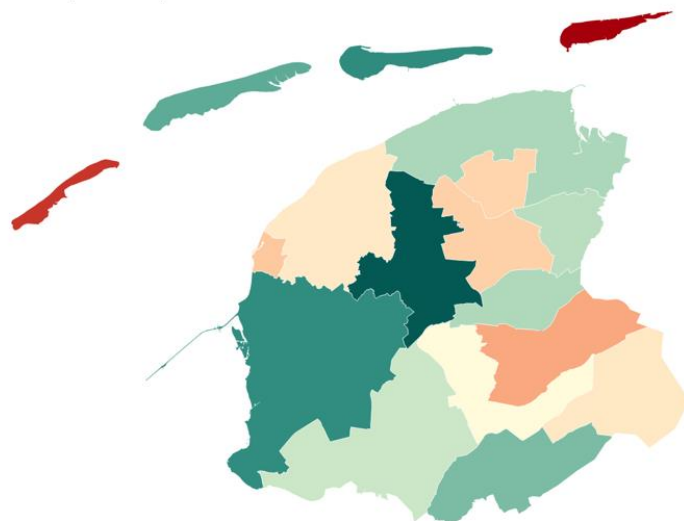

Figuur 1: Stayrates, naar opgroeigemeente, op 28/30/32-jarige leeftijd. Bron: Berekeningen van auteurs op basis van CBS Microdata.

We zien aanzienlijke variatie tussen de Friese gemeenten als het gaat om de stayrate: personen die opgroeiden in Leeuwarden wonen later het vaakst in hun opgroeigemeente, en we zien dat jongeren vaak niet blijven in/terugkeren naar Schiermonnikoog of Vlieland. Wat we verder kunnen halen uit deze grafiek is dat de variatie in peilleeftijd - 28 of 30 of 32 - niet bijzonder veel uitmaakt voor de stayrates.

In Figuur 2 zijn dezelfde stayrates weergegeven in kaartvorm, voor 28-jarige leeftijd. Ook hier valt duidelijk op dat Leeuwarden de hoogste stayrate heeft van alle Friese gemeenten.

Jongeren die opgroeien in de gemeente Leeuwarden blijven daar vaak

Kaart: Talent in de Regio • Bron: CBS Microdata • Kaartgegevens: CBS • Gecreëerd met Datawrapper

Figuur 2: Stayrates naar opgroei gemeenten, kaart, op 28-jarige leeftijd. Bron: Microdata.

In onderstaande tabel (Figuur 3) zien we dezelfde analyse, maar dan op Streekwurkregio-niveau. We zien dat vooral jongeren die opgroeien in Noardwest-Fryslân het vaakst blijven/terugkeren van alle Friese Streekwurkregio's. Op de Waddeneilanden trekken jongeren het vaakst weg, al weten we uit de voorgaande analyse dat hier binnen de Waddeneilanden veel variatie zit.

Stayrates naar Streekwurkregio's

streekwurk	stayrate
Noardeast-Fryslân	0,62
Noardwest-Fryslân	0,67
Zuidoost-Fryslân	0,60
Zuidwest-Fryslân	0,61
Waddeneilanden	0,55

Tabel Talent in de Regio • Bron: CBS Microdata • Gecreëerd met Datawrapper

Figuur 3: Stayrates, naar streekwurkregio's (op 28-jarige leeftijd). Bron: Berekeningen van auteurs op basis van CBS Microdata.

Wil je meer weten over waar deze Friese jongeren heen gaan? Bekijk dan de *Flowmap* op de **Talent in de Regio** website:

Flowmap

Blijf-en vertrekgedrag naar achtergrondkenmerken

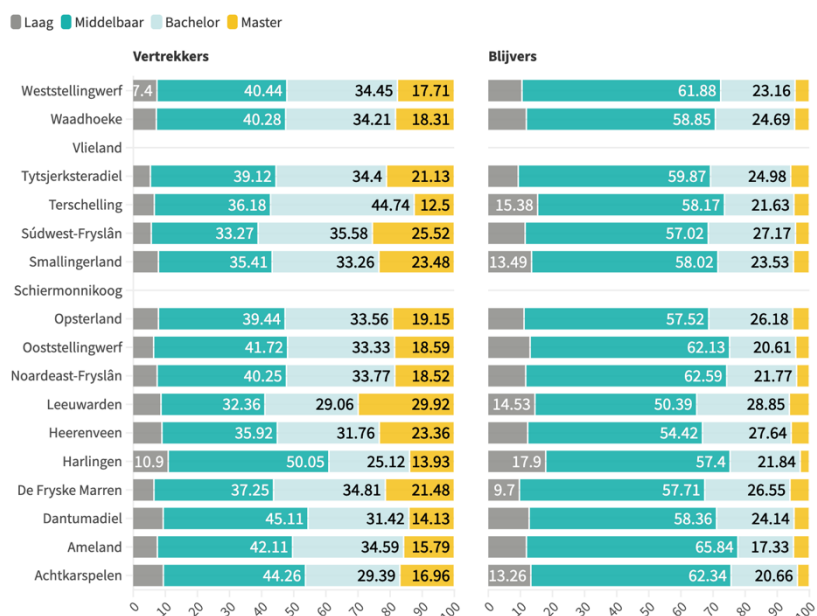
In deze sectie bestuderen we de achtergrondkenmerken (geslacht, opleidingsachtergrond) van blijvers en vertrekkers.

Figuur 4 laat per Friese gemeente de stayrates (Blijvers) en leave-rates (Vertrekkers) van in Friesland opgegroeide jongeren zien, uitgesplitst op onderwijsniveau. Cijfers zijn weergegeven in percentages.

We kijken naar onderwijs via de Standaard Onderwijsindeling (SOI 2016, zie [hier](#)), waarbij we alle onderwijs aggregeren in drie categorieën: Laag (basisonderwijs + vmbo, havo-, vwo-onderbouw, mbo1), Middelbaar (havo, vwo, mbo), Hoog (hbo, wo). In onze analyse splitsen we categorie Hoog verder uit naar bachelor- (dit is zowel hbo- als wo-bachelor) en masterniveau (hbo- en wo-master).

Voorbeeld uitleg: van de vertrekkers uit Weststellingwerf is 7.4% laagopgeleid, 40.44% middelbaar-opgeleid, 34.45% een bachelor, 17.71% een master behaald.

Jongeren met een middelbare opleiding blijven vaker in hun opgroeiemeente

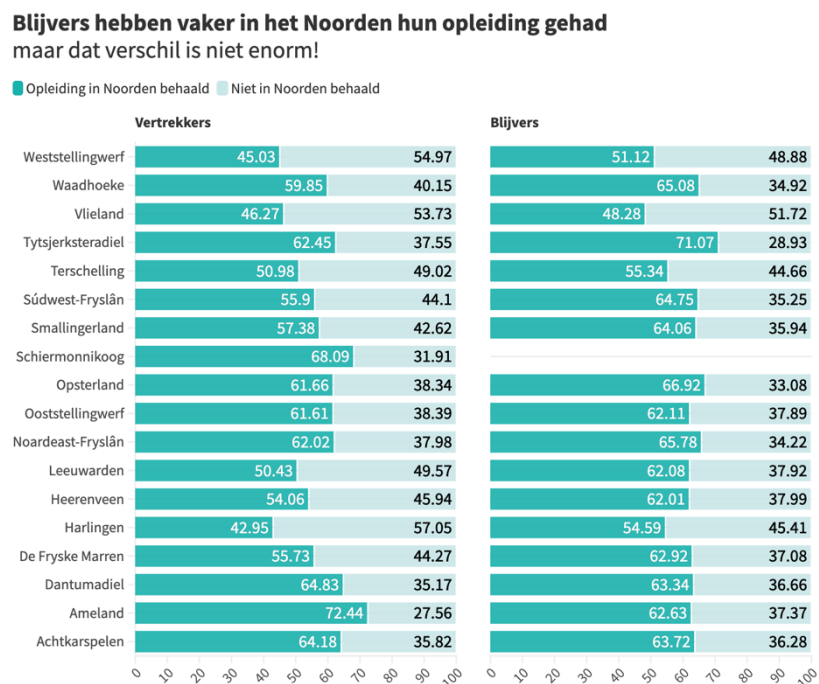
Figuur 4: Opleidingskenmerken van blijvers en vertrekkers. Bron: Berekeningen van auteurs op basis van CBS Microdata.

Opmerking: Vlieland en Schiermonnikoog zijn buiten beschouwing gelaten: de selectie bevat niet genoeg mensen, dus kunnen we deze cijfers niet rapporteren.

Uit Figuur 4 blijkt dat Friese jongeren die uit hun opgroeiemeente vertrekken hebben vaker een masterdiploma op zak (versus de blijvers). Dit geldt ook voor de deelgroep met een bachelor: bij de vertrekkers heeft rond de 33% een bachelor, bij de blijvers is dit percentage iets lager. Bij de groep blijvers heeft het grootste gedeelte een middelbaar opleidingsniveau (50-65% per gemeente). Daarnaast zijn blijvers zijn vaker laagopgeleid dan vertrekkers.

Over het algemeen zijn vertrekkers hoger opgeleid dan blijvers. Dit geldt het sterkst voor Leeuwarden, waar bijna 30% van de vertrekkers een masterdiploma heeft behaald. Mogelijke redenen hiervoor: hoogopgeleide mensen die in Leeuwarden opgroeien lijken een sterkere voorkeur te hebben voor andere stedelijke gebieden dan voor andere gemeenten binnen Friesland. Ze zijn eerder geneigd om naar een andere stad (Groningen, Utrecht, Amsterdam, etc.) te verhuizen dan naar een Friese gemeente. Voor de studie zullen jongeren ook relatief vaak moeten verhuizen; dan is de kans groter dat ze ook niet meer terug komen versus jongeren die in de regio hun mbo/hbo-opleiding volgen.

Figuur 5 laat per Friese gemeente de stayrates (Blijvers) en leave-rates (Vertrekkers) van in Friesland opgegroeide jongeren zien, uitgesplitst op of ze hun opleiding in het noorden hebben gehaald (Friesland, Groningen, Drenthe), weergegeven in percentages.

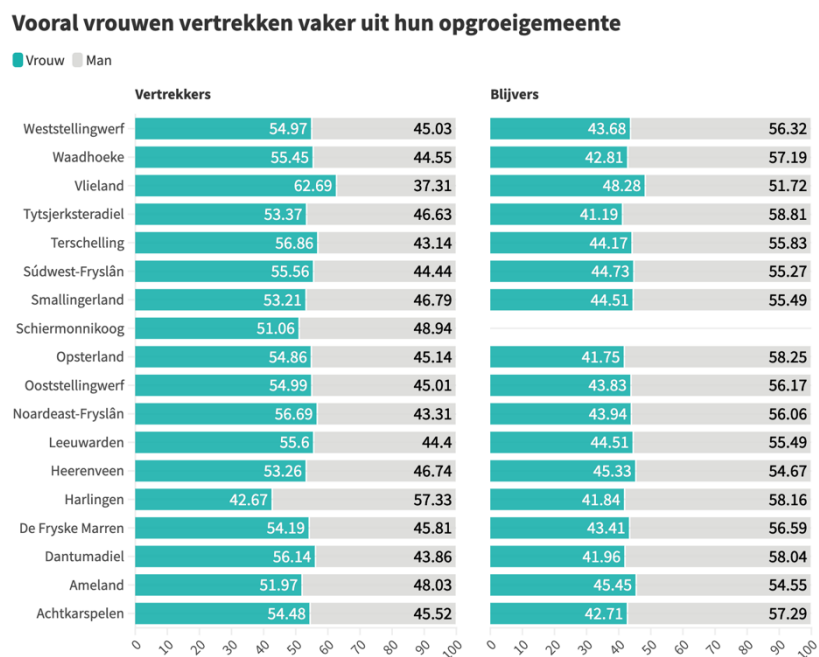

Figuur 5: Opleiding in het Noorden behaald, blijvers en vertrekkers. Bron: Berekeningen van auteurs op basis van CBS Microdata.

Voorbeeld uitleg: van de vertrekkers uit Weststellingwerf heeft 45.03% een opleiding in het Noorden behaald, 54.97% heeft een opleiding buiten het Noorden behaald.

Blijvers hebben vaker in het Noorden hun opleiding behaald dan vertrekkers, maar dat verschil is niet enorm. Bij de groep vertrekkers is meer variatie op gemeenteniveau te zien; bij de blijvers is dit percentage consistent en hoger gemiddeld. Mogelijk speelt het behalen van een opleiding in het Noorden een rol bij deze keuze van Friese jongeren om te blijven in of terug te keren naar hun opgroeigemeente.

Figuur 6 laat per Friese gemeente de stayrates (Blijvers) en leave-rates (Vertrekkers) van in Friesland opgegroeide jongeren zien, uitgesplitst op geslacht, weergegeven in percentages.

Figuur 6: Geslacht, blijvers en vertrekkers. Bron: Berekeningen van auteurs op basis van CBS Microdata.

Voorbeeld uitleg: van de vertrekkers uit Weststellingwerf is 54.97% vrouw, 45.03% is man.

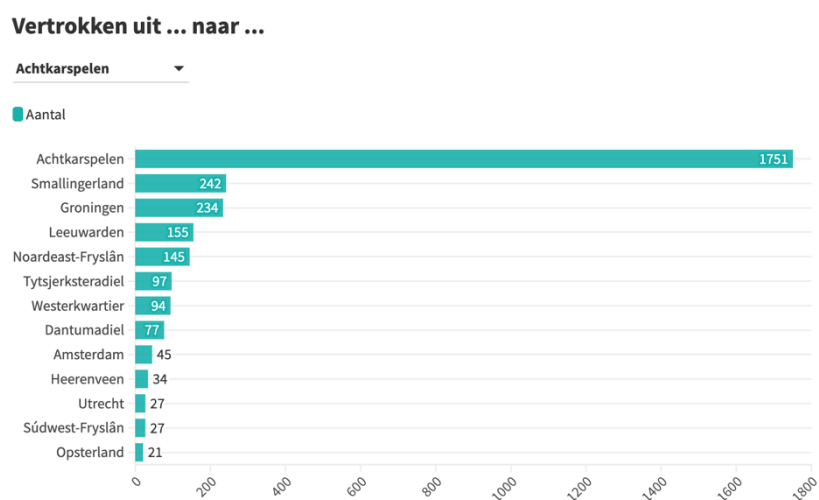
Vrouwen vertrekken vaker uit hun opgroeigemeente dan mannen. Een verklaring hiervoor kan zijn dat vrouwen nog vaker hun locatie aanpassen bij het aangaan van een relatie of voor het behalen van een studie, omdat vrouwen doorgaans een hogere opleiding behalen.

Vertrekbestemmingen, naar opgroeigemeente

In deze sectie kijken we waar jongeren heen vertrekken en of we daarin verschillen kunnen vinden tussen de verschillende Friese gemeenten. Daarnaast kijken we hier naar opleidingsniveau-verschillen.

Figuur 7 en Figuur 8 laten zien waar Friese jongeren naartoe vertrekken; we vergelijken de woonlocatie op 16-jarige leeftijd versus die op 28-jarige leeftijd. Cijfers zijn weergegeven in aantallen. Noot: In de interactieve versie van deze figuur in de Storymap is het mogelijk om de data voor verschillende gemeenten te bekijken, hier hebben we alleen Achtkarspelen en Leeuwarden gepresenteerd.

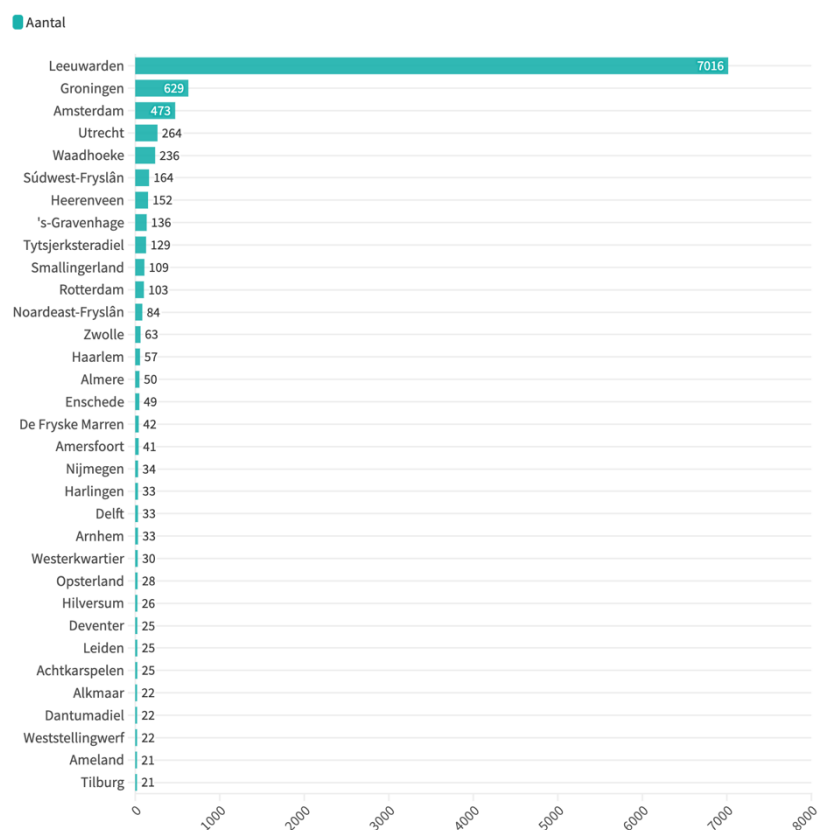
Voorbeeld uitleg: voor de gemeente Achtkarspelen; de meeste Friese jongeren uit Achtkarspelen blijven in Achtkarspelen wonen, en verreweg de meesten vinden we terug in Noordelijke gemeenten. Dit is een algemeen beeld, al zien we in een aantal gemeenten dat Amsterdam, Groningen en Utrecht populaire bestemmingen zijn. Dat is met name zo in de zuidelijke gemeenten en Leeuwarden.

Figuur 7: Waarheen vertrekken jongeren die opgroeien in Achtkarspelen? Bron: Berekeningen van auteurs op basis van CBS Microdata.

Vertrokken uit ... naar ...

Leeuwarden

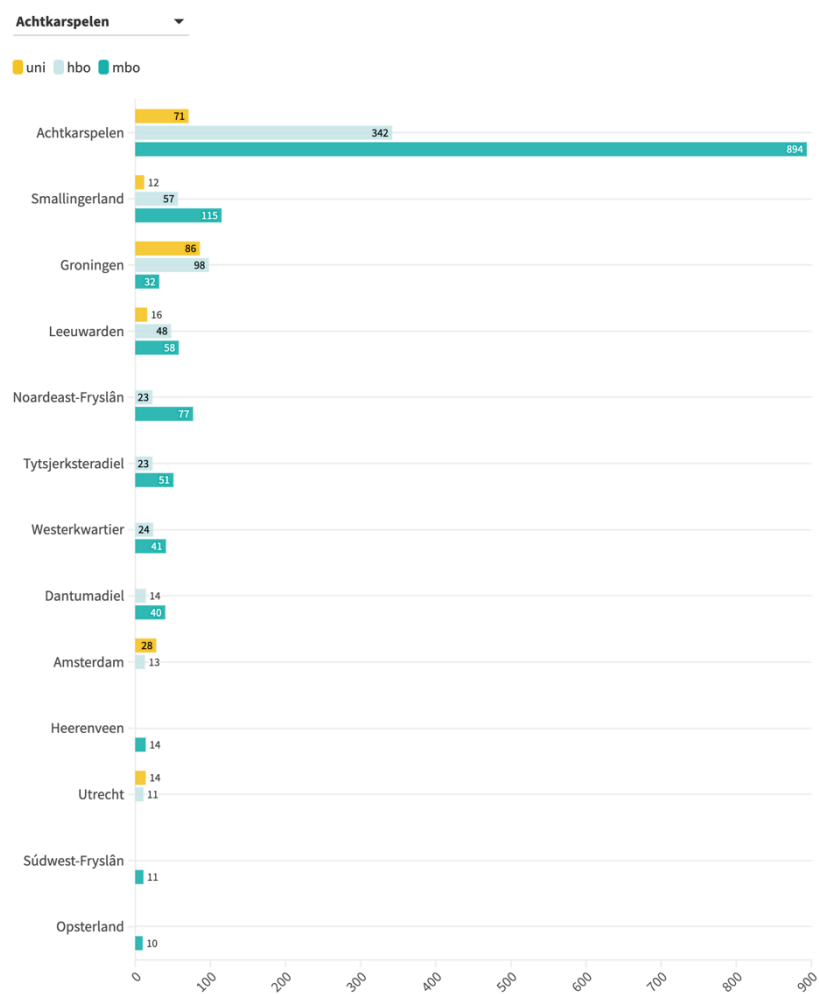
Figuur 8: Waarheen vertrekken jongeren die zijn opgegroeid in Leeuwarden? Bron: Berekeningen van auteurs op basis van CBS Microdata.

Figuur 9 voegt een nieuwe analyse toe: het laat zien waar Friese jongeren naartoe vertrekken; woonlocatie op 16-jarige leeftijd versus op 28-jarige leeftijd, uitgesplitst naar opleidingsniveau (mbo, hbo, universiteit). Cijfers zijn weergegeven in aantallen.

Voorbeeld uitleg: voor de gemeente Achtkarspelen; het aandeel mbo'ers dat blijft is verreweg het grootst, terwijl van de groep die is vertrokken naar de steden (Groningen, Amsterdam en Leeuwarden) het grootste gedeelte een universitair of hbo diploma heeft behaald. Voor andere gemeentes, zie de Storymap.

We zien dat het patroon van vertrek en opleidingsachtergrond zich herhaalt in de andere gemeentes: blijvers zijn over het algemeen mbo-geschoold. Binnen de groep vertrekkers zien we ook een interessant patroon: migratiestromen *binnen* Friesland (dus personen die verhuizen van de ene Friese gemeente naar de andere) bestaan voornamelijk uit mbo-opgeleiden, terwijl personen met een hbo of wo-diploma vaker migreren naar regio's (en vooral grote steden) *buiten* Friesland.

Vertrokken uit ..., naar ..., naar opleidingsachtergrond

Figuur 9: Waarheen vertrekken jongeren die zijn opgegroeid in Achtkarspelen, naar opleidingsachtergrond.

Bron: Berekeningen van auteurs op basis van CBS Microdata.

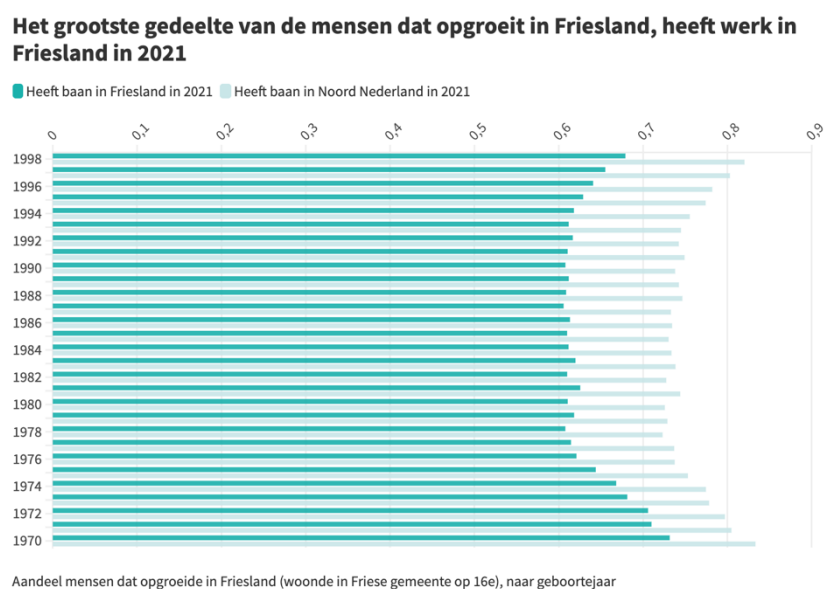
Transitie 2 – Van opgroeien naar werk

Voor dit tweede thema onderzoeken we het onderdeel Werk. *Van de mensen die opgroeien in Friesland: welk gedeelte vindt werk in Friesland (of anders in Noord-Nederland)?* Hierbij kijken we of het **geboortjaar** een rol speelt, analyseren we **sectorverschillen**, en brengen we in kaart wat de verschillen zijn per opgroei-gemeente.

Werk vinden in Friesland

Figuur 10 laat zien waar personen die in Friesland zijn opgegroeid (woonlocatie op 16-jarige leeftijd) op latere leeftijd werken. Op de linker as staan de geboortejaren en voor elk van die geboortejaren kijken we welk aandeel (tussen 0 en 1) daarvan werk in Friesland of het Noorden heeft gevonden in december 2021. We kijken naar de Friezen die tussen 1970 en 1998 zijn geboren.

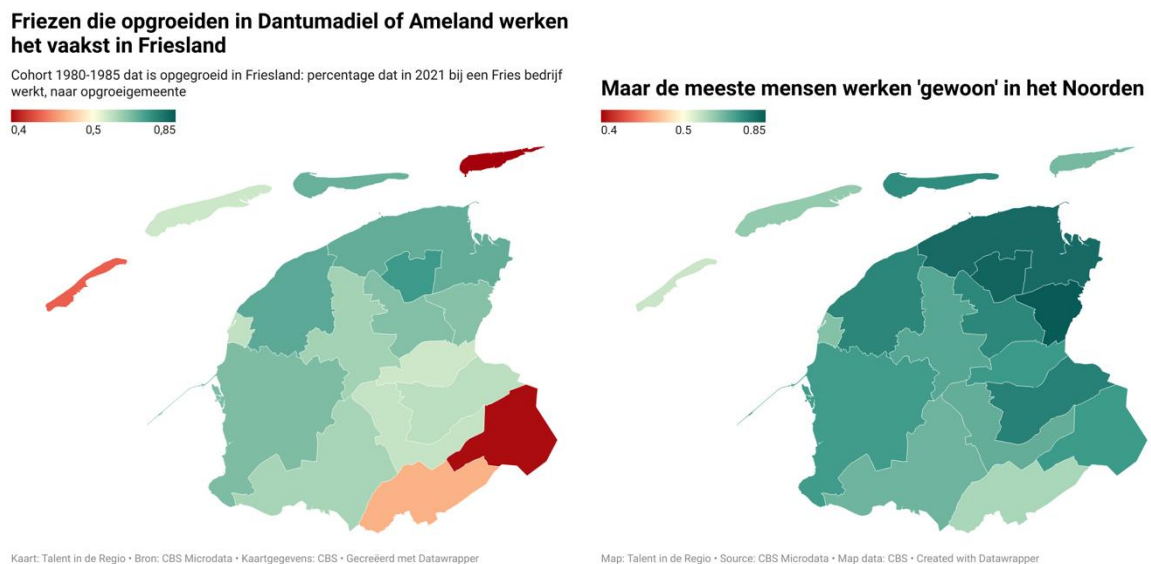
Uit de figuur blijkt dat het grootste gedeelte van de mensen dat opgroeit in Friesland werk heeft in Friesland in 2021. Nog iets breder bekeken: tussen de 70 - 80% heeft een baan in het Noorden op latere leeftijd.

Figuur 10: Aandeel van Friezen dat in 2021 werk in Friesland of het Noorden heeft. Bron: Berekeningen van auteurs op basis van CBS Microdata.

Tussen geboortejaren zien we een U-vormig patroon. Het is onduidelijk wat dit betekent. Het kan zijn dat het voor een oudere groep vanzelfsprekender was om in Friesland of in ieder geval het Noorden te blijven - of dat zij terug zijn gekeerd. Voor de meeste recente geboortejaren lijkt dit ook weer toe te nemen, maar dit kan ook ruis in de data zijn, bijvoorbeeld doordat mensen nog een bijbaantje hebben tijdens hun studieperiode.

Vervolgens kijken we voor het cohort 1980-1985 wat de geografische verdeling is tussen de Friese gemeentes als het gaat om werk vinden in ofwel Friesland of in het Noorden. Op de kaart (Figuur 11) zien we dat die regionale spreiding vooral langs de Noord-Zuid-as verloopt. Mensen die opgroeien in West- of Ooststellingwerf hebben de grootste kans om werk buiten Friesland te hebben, en de mensen uit Dantumadiel werken het vaakst in Friesland.

Figuur 11: Aandeel personen uit geboortejaren 1980 tot 1985 dat in 2021 in Friesland (link) of het Noorden (rechts) werkt. Bron: Berekeningen van auteurs op basis van CBS Microdata.

Desalniettemin zien we dat uiteindelijk veruit de meeste Friezen ergens in het Noorden werken, ook degenen die aan de randgemeentes van Friesland zijn opgegroeid.

Vervolgens kijken we naar de Streekwurkregio's, in plaats van gemeenten. In de Tabel hieronder (Figuur 12) zien we per cohort welk aandeel van de opgroeiers werk heeft gevonden in respectievelijk het Noorden en Friesland voor de vijf Streekwurkregio's. Hoe donkerder de kleur, des te groter het aandeel is.

Aandeel Friezen dat in 2021 in het Noorden of in Friesland werk heeft gevonden, naar geboortejaren

Klik hier rechts om de data voor de Streekwurkregio's in Zuid-Friesland te bekijken -->

Streekwurk-regio	Cohort	Werkt in het Noorden	Werkt in Friesland
De Waddeneilanden	1970-1975	0,71	0,57
	1975-1980	0,65	0,50
	1980-1985	0,66	0,52
	1985-1990	0,73	0,59
	1990-1995	0,69	0,52
	1995-2003	0,78	0,64
Noordoost-Fryslân	1970-1975	0,83	0,71
	1975-1980	0,80	0,67
	1980-1985	0,81	0,68
	1985-1990	0,82	0,68
	1990-1995	0,84	0,69
	1995-2003	0,89	0,78
Noordwest-Fryslân	1970-1975	0,76	0,70
	1975-1980	0,70	0,63
	1980-1985	0,71	0,63
	1985-1990	0,71	0,62
	1990-1995	0,74	0,65
	1995-2003	0,81	0,73
Súdwest-Fryslân	1970-1975	0,76	0,71
	1975-1980	0,70	0,63
	1980-1985	0,70	0,63
	1985-1990	0,70	0,62
	1990-1995	0,71	0,62
	1995-2003	0,80	0,71
Zuidoost Fryslân	1970-1975	0,77	0,60
	1975-1980	0,70	0,52
	1980-1985	0,71	0,52
	1985-1990	0,71	0,51
	1990-1995	0,72	0,51
	1995-2003	0,82	0,64

Tabel Talent in de Regio • Bron: CBS Microdata • Gecreëerd met Datawrapper

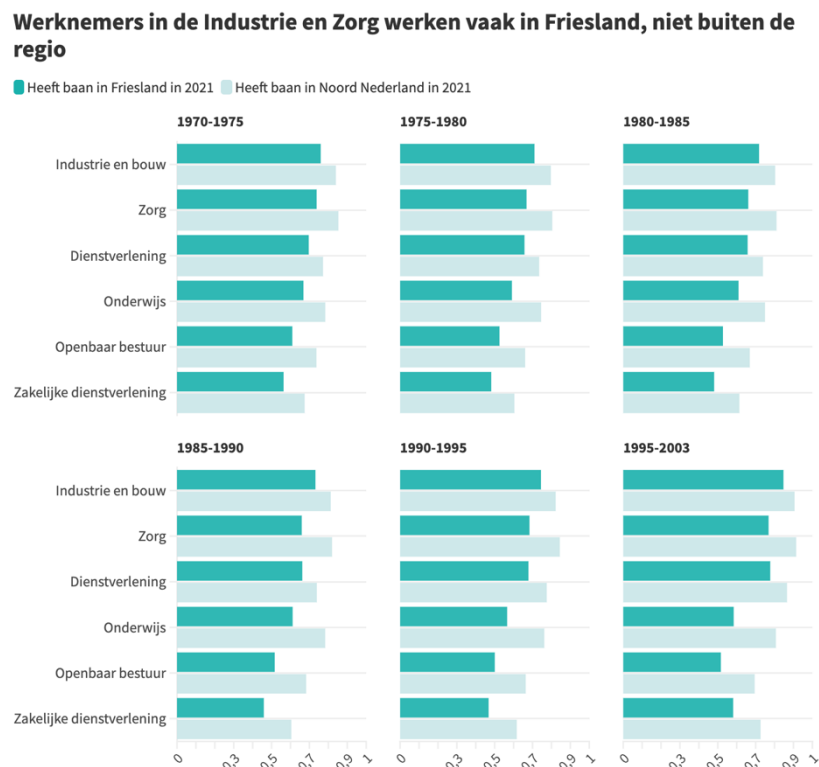
Figuur 12: Aandeel Friezen dat werk heeft gevonden in Friesland in 2021, naar Streekwurkregio en geboortejaar.

Bron: Berekeningen van auteurs op basis van CBS Microdata.

We zien dat in regio Noordoost-Fryslân de meeste mensen in het Noorden en in Friesland zelf werken. In Zuidoost Fryslân is dit voor alle cohorten bijna allemaal het laagst. Wederom zien we een U-vorming patroon, waarbij de oudere cohorten en de jongste cohorten werken het meest in het Noorden. Dit kan door verschillende factoren worden verklaard: leeftijd en carrière (jonge mensen hebben de kans niet om te vertrekken, en oudere mensen keren graag terug naar hun opgroei regio, ook in hun werk) of cohort (sommige cohorten zijn meer gebonden aan hun regio).

Werken in Friesland, naar sector

Figuur 13 laat zien waar personen die in Friesland zijn opgegroeid (woonlocatie op 16-jarige leeftijd) in 2021 werken, uitgesplitst naar sector en geboortjaar-cohorten. Als Friezen in de industrie of de zorg werken, dan is de kans het grootst dat zij in Friesland of het Noorden werken. Mensen die in de zakelijke dienstverlening werken doen dan het vaakst buiten de regio.

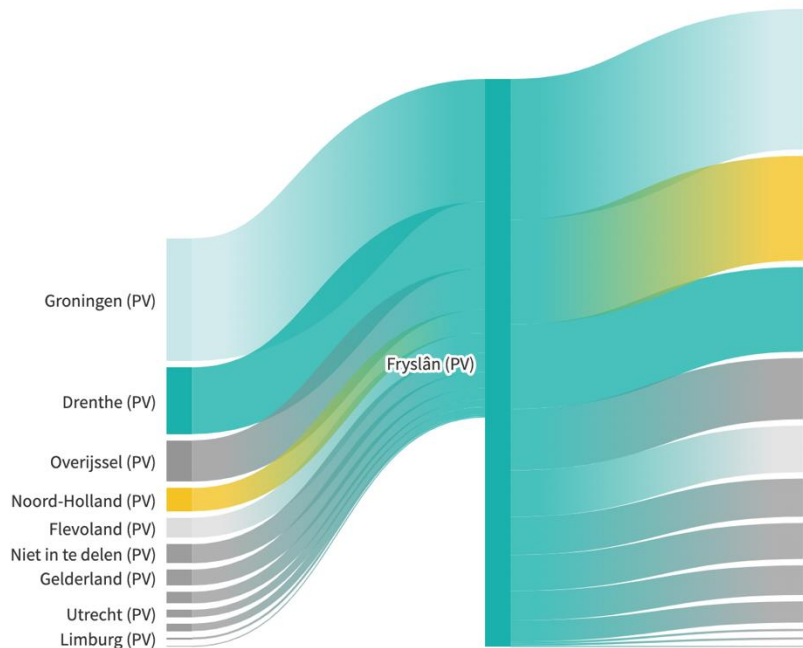

Figuur 13: Aandeel Friezen dat werkt in Friesland of het Noorden, naar geboortejaren en werkzame sector. Bron: Berekeningen van auteurs op basis van CBS Microdata.

Woon- en werkverkeer tussen provincies

De laatste transitie binnen dit thema gaat over woon- en werkverkeer tussen Friesland en de overige provincies. Deze analyses zijn gedaan op basis van data van CBS Statline. We zien in pendelbewegingen tussen woon- en werkplek op provincieniveau. Aan de linkerkant van de grafiek zien we de hoeveelheid mensen die niet in Friesland wonen maar wel in Friesland werken. Aan de rechterkant van de grafiek zien we alle Friezen die niet in Friesland werken en zien we van die groep in welke provincie zij dan wel werken.

Inkomende pendel (links) versus uitgaande pendel (rechts)
Aantal banen van werknemers: van woonregio, naar werkregio

Figuur 14: Pendelverkeer tussen Friesland en andere provincies (in- en uitgaand). Bron: Berekeningen van auteurs op basis van CBS Statline.

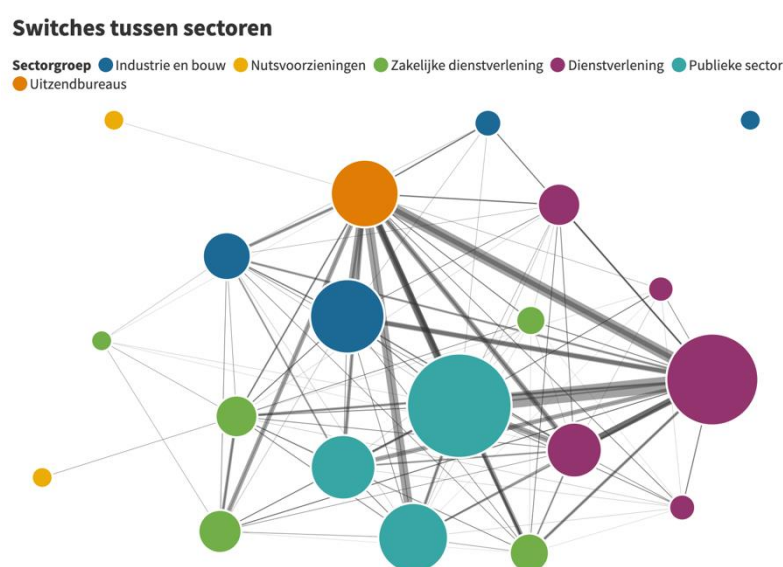
Twee dingen vallen op. Ten eerste is de uitgaande pendel groter dan de inkomende pendel, zowel voor de totale pendel als de pendel tussen individuele provincies (zo pendelen meer mensen van Friesland naar Groningen dan andersom). En ten tweede is Groningen de provincie waar de meeste Friezen naartoe pendelen. Opvallend genoeg staat Noord-Holland op tweede, nog voor Drenthe.

Transitie 3 – Van werk naar werk

Binnen dit derde thema onderzoeken we *baanwisselingen van Friese werknemers op sectorniveau*. Veranderen werknemers van sector, en zo ja: waar gaan ze dan heen? We analyseren tussen welke sectoren veel beweging plaatsvindt, en welk aandeel in z'n geheel werk verlaat (denk hierbij aan pensionering of arbeidsongeschiktheid). We kijken ook of er grote verschillen te ontdekken zijn op gebied van sectorale uitstroom tussen verschillende Friese regio's .

Sectorwisselingen

Figuur 15 laat een netwerkanalyse van baanwisselingen (sector switches) zien op basis van SBI 2008 sectorindeling. We observeren voor alle werknemers waar zij werken in december 2018 en in 2021 om de arbeidsstromen te berekenen. Voor elke bedrijfstak is onderzocht hoeveel werknemers aan de slag zijn gegaan in een andere bedrijfstak binnen de drie Friese COROP-regio's, waarvan Noordoost-Fryslân in dit document is weergegeven. De grootte van de bolletjes geeft aan hoe groot de sector is. In deze regio zijn de sectoren Zorg en Groothandel het grootst. Noot: *In de interactieve versie in de Storymap is het mogelijk om op de sectoren te klikken om meer informatie te krijgen.*

Figuur 15: Netwerkanalyse op basis van arbeidsstromen tussen sectoren. Bron: Berekeningen van auteurs op basis van CBS Microdata.

Hoewel de netwerkanalyse een goed overzicht geeft van de dynamiek tussen sectoren is moeilijk om de arbeidsstromen direct met elkaar te vergelijken. Om deze arbeidsstromen te visualiseren heeft het de voorkeur om een zogenaamde Sankey-plot te gebruiken. In deze plot is voor elke sector zichtbaar waarheen de werknemers stromen: welk gedeelte blijft, wel gedeelte stroomt weg naar een andere sector of naar een andere arbeidsmarktstatus. Een voorbeeld van een dergelijke plot is weergegeven in Figuur 17, voor de zorgsector in Zuidoost-Friesland. De visualisaties over de uitstroom uit andere sectoren en COROP-regio's - die te groot zijn om hier weer te geven - zijn online beschikbaar gemaakt via de volgende links:

Arbeidsstromen Noord-Friesland

Arbeidsstromen Zuidoost-Friesland

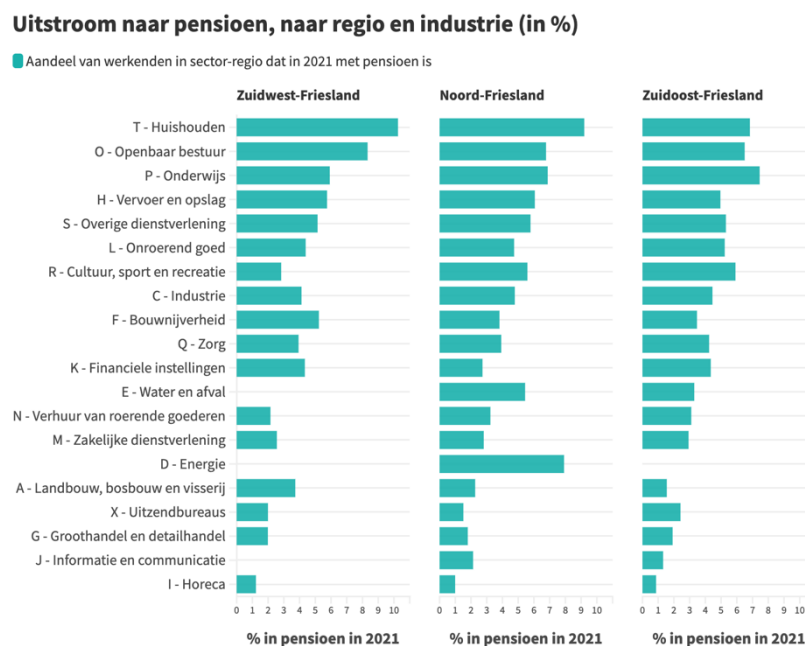
Arbeidsstromen Zuidwest-Friesland

De Sankey-plot (volgende pagina) is verdeeld in drie onderdelen: i) de groep werknemers die blijft werken in dezelfde regio, maar in een andere sector; ii) de groep werknemers die niet langer werknemer is 3 jaar na dato en iii) de groep werknemers die werk vindt in een andere regio.

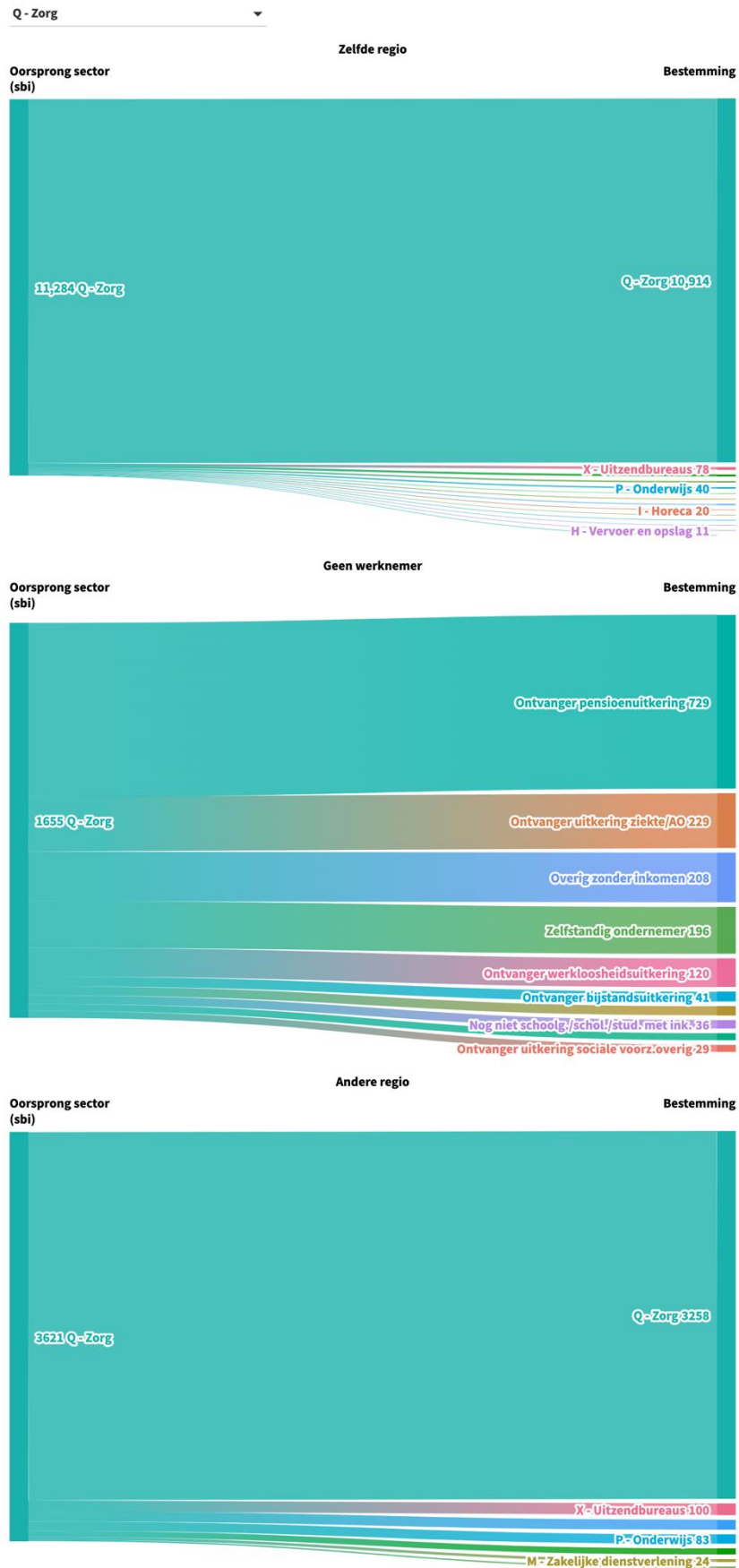
Uitstroom naar pensioen

Figuur 16 laat de uitstroom van Friese werknemers naar pensioen zien, uitgesplitst op regio en SBI sector. Uitstroom is weergegeven in percentages; gemeten in 2021. Werknemers kunnen hun baan verlaten en naar een nieuwe sector gaan, maar ze kunnen ook de arbeidsmarkt verlaten. Bijvoorbeeld als ze met pensioen gaan. In de grafiek hiernaast laten we per sector zien, per COROP-regio, welk percentage uitstroomt naar pensioen tussen 2018 en 2021.

Sectorale uitstroom naar pensioen varieert per sector. Voornamelijk openbaar bestuur en het onderwijs hebben relatief hoge uitstroom naar pensioen (schaal gaat tot 10%). In de zorg, een andere publieke sector, is de uitstroom niet bijzonder veel hoger dan in andere sectoren. In de horeca, waar relatief veel jongeren werken, is die uitstroom het laagst. Daarnaast zien we dat de regionale verschillen tussen de COROP-regio's in Friesland niet bijzonder groot zijn.

Figuur 16: Uitstroom naar pensioen, naar Friese COROP-regio's. Bron: Berekeningen van auteurs op basis van CBS Microdata.

Figuur 17: Sectorbewegingen vanuit de zorg-sector in Zuidoost-Friesland. Bron: Berekeningen van auteurs op basis van CBS Microdata.

Conclusie

In deze Talentmonitor Friesland hebben we onderzocht hoe inwoners van Friesland transities doormaken op de arbeidsmarkt. Specifiek hebben we gekeken naar drie transities: 1) van opgroeien naar uitvliegen, 2) van opgroeien naar werk en 3) van werk naar werk. In de eerste transitie kijken we naar de woonhistorie van Friese jongeren, in de tweede naar de werklocaties en sectoren waar Friezen terecht komen, en in de derde naar de baanwisselingen die Friezen doormaken in hun carrières.

Samengevat zien we een aantal belangrijke patronen op de Friese arbeidsmarkt.

Ten eerste blijven Friezen hun provincie over het algemeen trouw: mensen die hier opgroeien wonen veelal ook later in Friesland en vinden ook werk in de provincie, ofwel in het Noorden. Deze 'stayrate' ligt voor veel Friese gemeenten ook hoger dan het landelijk gemiddelde (zie [hier](#) voor een kaartje met alle Nederlandse gemeenten). Als we die stayrates uitsplitsen naar opleidingsniveau, geslacht en opgroeigemeente, zien we wel aan aantal interessante verschillen. Zo ligt de stayrate het hoogst in Leeuwarden, Ameland en Súdwest-Fryslân en het laagst op Schiermonnikoog en Vlieland, gevolgd door Opsterland en Harlingen. Personen met een middelbare opleiding zijn meer geneigd te blijven dan te vertrekken uit hun opgroeigemeente en vrouwen vertrekken iets vaker dan mannen. Op Streekwurkregio-niveau is de stayrate het hoogst in Noardwest-Fryslân.

Ten tweede zien we dat de Friese arbeidsmarkt vooral gestoeld is op werk in de industrie, groot- en detailhandel en zorg. We zien dan ook dat de in Friesland opgegroeide personen die werk vinden in Friesland (of het Noorden) dat doen in een van die sectoren. Mbo'ers blijven bovengemiddeld vaak in Friesland wonen en vooral zij vinden in deze sectoren werk in Friesland/het Noorden. De pendel tussen Friesland en de rest van Nederland speelt hier ook nog een rol: de pendel van Friesland naar andere regio's is groter dan de pendel uit andere regio's naar Friesland. Dat komt vooral door de aantrekkingskracht van Groningen en Noord-Holland.

Meer informatie over Talent in de Regio en de Talentmonitor? Klik hier voor de [website](#), hier voor de [Talentmonitor](#) of hier voor de [databank](#).